

SZCZEGÓŁOWE WYMAGANIA EDUKACYJNE

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

– zakres rozszerzony – klasa pierwsza A i klasa I D

4-letnie liceum

Program nauczania: *W centrum uwagi. Program nauczania wiedzy o społeczeństwie dla liceum ogólnokształcącego i technikum zakres rozszerzony ze zintegrowanymi treściami z zakresu podstawowego.*

Podręcznik: *W centrum uwagi. Podręcznik do wiedzy o społeczeństwie dla liceum ogólnokształcącego i technikum. Wydawnictwo Nowa Era.*

Podstawa programowa

Cele kształcenia ogólnego w liceum:

- 1) traktowanie uporządkowanej, systematycznej wiedzy jako podstawy kształcenia umiejętności,
- 2) doskonalenie umiejętności myślowo-językowych takich jak: czytanie ze zrozumieniem, pisanie twórcze, formułowanie pytań i problemów, posługiwanie się kryteriami, uzasadnianie, wyjaśnianie, klasyfikowanie, wnioskowanie, definiowanie, posługiwanie się przykładami itp.
- 3) rozwijanie osobistych zainteresowań ucznia i integrowanie wiedzy przedmiotowej z różnych dyscyplin,
- 4) zdobywanie umiejętności formułowania samodzielnych i przemyślanych sądów, uzasadniania własnych i cudzych sądów w procesie dialogu,
- 5) łączenie zdolności krytycznego i logicznego myślenia z umiejętnościami wyobraźniowo-twórczymi,
- 6) rozwijanie wrażliwości społecznej, moralnej i estetycznej,
- 7) rozwijanie narzędzi myślowych umożliwiających obcowanie z kulturą i jej rozumienie,
- 8) rozwijanie szacunku dla wiedzy, wyrabianie pasji poznania świata i zachęcanie do praktycznego stosowania zdobytych wiadomości.

Umiejętności:

- 1) szeroko rozumiane myślenie,
- 2) czytanie ze zrozumieniem,
- 3) umiejętność komunikowania się,
- 4) kreatywne rozwiązywanie problemów z wykorzystaniem metod i narzędzi informacyjnych,
- 5) umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym dbałość o poszanowanie praw autorskich i bezpieczne poruszanie się w cyberprzestrzeni,

- 6) umiejętność samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania, rzetelnego korzystania ze źródeł,
- 7) nabywanie nawyków systematycznego uczenia się, porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania,
- 8) umiejętność współpracy w grupie i podejmowania działań indywidualnych.

Cele kształcenia z wiedzy o społeczeństwie (zakres podstawowy i rozszerzony):

I. Wiedza i rozumienie. Uczeń:

Zakres podstawowy:

- 1) wyjaśnia i analizuje prawidłowości życia społecznego oraz wybrane współczesne procesy społeczne;
- 2) przedstawia znaczenie różnych podmiotów w życiu publicznym; charakteryzuje zasady i formy demokracji oraz wyjaśnia konsekwencje łamania tych zasad;
- 3) przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) wyjaśnia specyfikę praw i wolności człowieka oraz podstawowe mechanizmy ich ochrony;
- 5) charakteryzuje instytucje polskiego systemu prawnego;
- 6) przedstawia podstawowe kwestie dotyczące stosunków międzynarodowych;
- 7) wykorzystuje swą wiedzę do interpretacji wydarzeń życia społecznego, w tym politycznego.

Zakres rozszerzony:

- 1) wyjaśnia prawidłowości życia społeczno-kulturowego oraz procesy społeczne, w tym etniczne, we współczesnym świecie;
- 2) analizuje różnorodne postawy i zachowania społeczno-polityczne oraz działania w ramach społeczeństwa obywatelskiego;
- 3) przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania oraz kontroli;
- 4) wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe w życiu społeczno-politycznym;
- 5) wyjaśnia i analizuje funkcjonowanie polskiego systemu prawnego;
- 6) charakteryzuje kwestię praw człowieka i ich międzynarodowej ochrony;
- 7) analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu;
- 8) wykorzystuje swą wiedzę do rozumienia zjawisk społeczno-politycznych, także w perspektywie globalnej i ze wskazaniem na globalne współzależności.

II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Uczeń:

Zakres podstawowy:

- 1) pozyskuje i wykorzystuje informacje na temat życia społecznego, w tym politycznego;
- 2) wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów publicystycznych i popularnonaukowych oraz interpretacji innych źródeł (np. wykresy i schematy) z zakresu przedmiotu;
- 3) wykorzystuje informacje do tworzenia własnej wypowiedzi na temat zjawisk życia społecznego, w tym politycznego oraz ich oceny.

Zakres rozszerzony:

- 1) pozyskuje i wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego i politycznego, krytycznie je analizuje, samodzielnie wyciąga wnioski i formułuje opinie;
- 2) wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów publicystycznych, a także wybranych tekstów z zakresu nauk społecznych;
- 3) potrafi przedstawiać i uzasadniać poglądy odmienne od własnych;
- 4) wykorzystuje informacje do tworzenia złożonej wypowiedzi oraz rozważania różnych rozwiązań w obszarze społeczno-politycznym.

III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń:

Zakres podstawowy:

- 1) analizuje kwestię godności ludzkiej i przedstawia prawa, które mu przysługują, oraz mechanizmy ich dochodzenia;
- 2) rozwija w sobie postawy obywatelskie;
- 3) ocenia własne decyzje i działania w życiu społecznym;
- 4) rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka;
- 5) diagnozuje problemy społeczno-polityczne na poziomie lokalnym, państwowym, europejskim i globalnym oraz ocenia wybrane rozwiązania tych problemów i diagnozuje możliwość własnego wpływu na ich rozwiązanie;
- 6) rozpoznaje różne aspekty, także prawne, problemów życia codziennego i podaje możliwe sposoby ich rozwiązania.

Zakres rozszerzony:

- 5) własnej rozwija swoje zainteresowania, planuje dalszą edukację;
- 1) rozwija w sobie postawy obywatelskie i postawy ciekawości świata oraz samodzielność poznawczą;
- 2) analizuje i wyjaśnia złożone problemy społeczne, polityczne i wyzwania globalne oraz szuka ich rozwiązań i diagnozuje możliwość własnego wpływu na ich rozwiązanie;
- 3) dostrzega perspektywy różnych uczestników życia publicznego;
- 4) poddaje krytycznej analizie własne opinie;
- 5) rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka i łamania prawa oraz wybiera odpowiednie mechanizmy dochodzenia tych praw;
- 6) formułuje hipotezy dotyczące ważnych problemów społecznych.

IV. Komunikowanie i współdziałanie. Uczeń:

Zakres podstawowy

- 1) rozwija umiejętność dyskusowania – formułuje, uzasadnia i broni własne stanowisko na forum publicznym, szanując odmienne poglądy;
- 2) współpracuje w grupie, z uwzględnieniem podziału zadań oraz wartości obowiązujących w życiu społecznym;
- 3) korzysta z procedur i możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego, w tym instytucje prawne – sporządza proste pisma do organów władz.

Zakres rozszerzony:

- 1) dyskutuje i bierze udział w debatach z poszanowaniem godności innych ich uczestników;
- 2) tworzy strategię argumentowania i przedstawia swoje stanowisko na forum publicznym, szanując odmienne poglądy;
- 3) współpracuje w grupie, z uwzględnieniem podziału zadań oraz norm i wartości obowiązujących w życiu społecznym;
- 4) współorganizuje działania o charakterze obywatelskim, zgodne z normami i wartościami demokratycznego państwa prawa;
- 5) korzysta z procedur i możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego, w tym instytucje prawne – sporządza pisma do organów władz.

Temat lekcji zagadnienia	Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny				
	DOPUSZCZAJĄCY	DOSTATECZNY jak na ocenę 2 oraz:	DOBRY jak na ocenę 3 oraz:	BARDZO DOBRY jak na ocenę 4 oraz:	CELUJĄCY jak na ocenę 5 oraz:
DZIAŁ I CZŁOWIEK W SPOŁECZEŃSTWIE					
CZŁOWIEK ISTOTĄ SPOŁECZNĄ. GRUPY SPOŁECZNE. <ul style="list-style-type: none"> ▪ statusy i role społeczne: problemy związane z funkcjonowaniem w rolach społecznych – konflikt ról społecznych; ▪ potrzeby człowieka i ich hierarchia; ▪ charakterystyka różnych form życia społecznego (zbiorowości społecznej, społeczności, społeczności lokalnej, społeczeństwa); ▪ grupy społeczne: cechy i rodzaje; ▪ spójność grup społecznych: zasada wzajemności, zaufania i pomocy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>potrzeba człowieka; status społeczny; rola społeczna; zbiorowość społeczna; społeczność; grupa społeczna; społeczeństwo;</i> ▪ podaje przykłady ról społecznych; w tym ról społecznych, które pełni; ▪ podaje przykłady potrzeb człowieka; ▪ podaje przykłady grup społecznych; w tym grup społecznych, do których przynależy. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>status społeczny; konflikt ról; napięcie ról</i> • rozpoznaje przykłady postaw i zachowań charakterystycznych dla wybranych ról społecznych, np. rodzica, ucznia; • podaje przykłady potrzeb człowieka wyższego i niższego rzędu; • rozpoznaje podstawowe formy życia społecznego: grupa społeczna, zbiorowość, społeczność, społeczeństwo; • podaje przykłady instytucji społecznych; • rozpoznaje podstawowe rodzaje grup społecznych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje postawy i zachowania charakterystyczne dla poszczególnych ról społecznych; ▪ rozpoznaje konflikty wynikające z pełnienia różnych ról społecznych; ▪ podaje przykłady konsekwencji konfliktu ról społecznych; ▪ przedstawia sposoby zapobiegania powstawaniu konfliktu ról społecznych; ▪ porównuje pojęcia: <i>status przypisany i status osiągnany</i> człowieka; ▪ wymienia kryteria klasyfikacji grup społecznych; ▪ porównuje rodzaje więzi łączących ludzi tworzących różne grupy społeczne; ▪ wymienia czynniki sprzyjające spójności grup społecznych; ▪ podaje sposoby zaspokajania potrzeb człowieka; ▪ wymienia konsekwencje braku zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka; ▪ porównuje cechy różnych form życia społecznego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia mechanizmy powstawania konfliktu ról społecznych; ▪ wyjaśnia konsekwencje wynikające z konfliktu ról społecznych; ▪ dostrzega zmienność i ciągłość w postrzeganiu ról społecznych; ▪ ocenia [z różnych perspektyw] sposoby zapobiegania powstawaniu konfliktu ról społecznych; ▪ wymienia problemy związane z klasyfikacją grup społecznych; ▪ analizuje konsekwencje braku zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka z różnych perspektyw: np. jednostki i społeczeństwa; polityki i kultury; ▪ na wybranych przykładach analizuje wpływ różnorodnych czynników na spójność grup społecznych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia różnice w postrzeganiu postaw i zachowań charakterystycznych dla różnych ról społecznych w odmiennych kręgach cywilizacyjnych oraz dawniej i dzisiaj; ▪ przedstawia i porównuje różne teorie klasyfikacji potrzeb człowieka; ▪ samodzielnie opracowuje i analizuje ankiety dotyczące, np. funkcjonowania człowieka w różnych formach życia społecznego, poziomu zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka i konsekwencji z tym związanych.

<p>OSOBOWOŚĆ CZŁOWIEKA</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ klasyczne koncepcje osobowości: teorie psychodynamiczne, społeczno-poznawcze i humanistyczne, ich główne założenia i najważniejsi przedstawiciele; ▪ czynniki wpływające na zachowanie człowieka: – racjonalność, emocje, uczucia, – temperament i charakter; ▪ rodzaje inteligencji – inteligencja emocjonalna; ▪ kształtowanie i zmiana postaw – warunki skutecznej perswazji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>osobowość, temperament; emocje; charakter; postawa;</i> ▪ wymienia podstawowe elementy definiujące osobowość człowieka; ▪ podaje przykłady czynników wpływających na zachowanie człowieka; ▪ rozpoznaje podstawowe sposoby perswazji; ▪ podaje przykłady postaw pozytywnych i negatywnych społecznie ▪ wymienia klasyczny podział osobowości z uwzględnieniem temperamentów: <i>sangwinik, flegmatyk, melancholik, choleryk</i> ▪ wymienia trzy podstawowe osobowości: <i>introwertyk, ekstrawertyk, ambiwertyk</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>racjonalność, inteligencja, inteligencja emocjonalna, perswazja</i> ▪ charakteryzuje podstawowe koncepcje osobowości (<i>sangwinik, choleryk, melancholik; flegmatyk, introwertyk, ekstrawertyk, ambiwertyk</i>) ▪ wymienia czynniki wpływające na osobowość, zachowanie i postawy człowieka; ▪ wymienia podstawowe rodzaje inteligencji; ▪ wskazuje różnice pomiędzy manipulacją a perswazją; ▪ rozpoznaje przykłady postaw konformistycznych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia różnice pomiędzy pojęciami: osobowość, temperament i charakter; ▪ porównuje różne rodzaje inteligencji; ▪ wymienia twórców i założenia klasycznych koncepcji osobowości; ▪ rozpoznaje działania ludzi wynikające z emocji i racjonalności; ▪ przedstawia pozytywne i negatywne aspekty postawy konformistycznej; ▪ wymienia czynniki podnoszące skuteczność perswazji; ▪ rozpoznaje techniki perswazji i manipulacji w wybranych przekazach publicystycznych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różne koncepcje osobowości; ▪ wyjaśnia, z czego wynikają różnice w klasyfikowaniu osobowości; ▪ analizuje pozytywne i negatywne aspekty oddziaływania emocji na zachowanie człowieka; ▪ ocenia [z różnych perspektyw] wybrane zachowania i postawy; ▪ analizuje skuteczność technik perswazji i manipulacji w wybranych przekazach publicystycznych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych koncepcji osobowości; ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych technik panowania nad emocjami
<p>WARTOŚCI I NORMY SPOŁECZNE.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wartości i ich rola w życiu człowieka – wartości a światopogląd i styl życia; ▪ wartości afirmowane w polskim społeczeństwie i wybranych społeczeństwach europejskich; ▪ normy społeczne i ich rodzaje; ▪ skutki łamania norm społecznych – sankcje społeczne; ▪ postawy wobec norm społecznych (aprobata, konformizm, nonkonformizm – ich wady i zalety); ▪ mechanizm kontroli społecznej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia i odróżnia od siebie pojęcia: <i>norma społeczna; wartości; światopogląd; styl życia; konformizm; nonkonformizm; aprobata; sankcja,</i> ▪ wymienia wartości ważne w swoim życiu; ▪ wymienia i podaje przykłady norm społecznych; ▪ dostrzega różne postawy wobec norm społecznych; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kontrola społeczna; alienacja; prewencja</i> ▪ stosuje, np. do opisu sytuacji pojęcia: wartości, światopogląd i styl życia; ▪ odczytuje z prostych źródeł informacji [tekst narracyjny i normatywny, wykres, tabela, plakat] wartości afirmowane w polskim społeczeństwie; ▪ rozpoznaje postawę hedonistyczną i eudajmonistyczną; ▪ wymienia czynniki wpływające na światopogląd i styl życia; ▪ wymienia podstawowe rodzaje norm społecznych; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>pluralizm wartości; dobre praktyki</i> ▪ porównuje, na podstawie źródeł, wartości afirmowane w społeczeństwie polskim i wybranych społeczeństwach europejskich; ▪ porównuje, na podstawie źródeł, wartości afirmowane w różnych grupach/warstwach społeczeństwa polskiego; ▪ porównuje postawę hedonistyczną i eudajmonistyczną; ▪ na podstawie różnorodnych źródeł rozpoznaje rodzaje norm społecznych; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje, na wybranych przykładach, funkcjonowanie norm społecznych pod kątem ciągłości i zmienności; ▪ porównuje i ocenia, z różnych perspektyw, stosowane w społeczeństwie polskim sankcje społeczne [np. skuteczności, etyczności, afirmacji społecznej]; ▪ analizuje wybrane przykłady postaw wobec norm społecznych [przyczyny, skutki, wady, zalety]; ▪ wyjaśnia znaczenie <i>pluralizmu wartości</i> dla funkcjonowania społeczeństwa demokratycznego i przedstawia problemy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi informacje i analizuje sytuacje dotyczące przestrzegania norm społecznych w wybranych, europejskich i pozaeuropejskich społeczeństwach [przyczyny łamania norm społecznych, przejawy, skutki, rodzaje sankcji społecznych]; ▪ przygotowuje ankietę, oraz wizualizuje i analizuje jej wyniki, dotyczącą, np. – wartości afirmowanych w swojej grupie rówieśniczej, – stosunku do poszczególnych norm społecznych; – postaw wobec norm społecznych; ▪ przygotowuje i przeprowadza debatę

		<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe skutki łamania norm społecznych; wymienia podstawowe formy kontroli społecznej; rozpoznaje przykłady sankcji społecznych; rozpoznaje podstawowe postawy wobec łamania norm społecznych: aprobata, konformizm, nonkonformizm. 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje wybrane sytuacje dotyczące przestrzegania norm społecznych [przyczyny łamania norm społecznych, przejawy, skutki, rodzaje sankcji społecznych]; przedstawia wady i zalety różnorodnych postaw wobec norm społecznych. 	<p>wynikające ze stosowania tej zasady;</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje, ocenia, prezentuje własne stanowisko wobec problemu <i>kryzysu wartości</i> we współczesnym świecie. 	<p>dotyczącą, np. kryzysu wartości we współczesnym świecie</p>
<p>SOCJALIZACJA</p> <ul style="list-style-type: none"> socjalizacja pierwotna i wtórna; główne instytucje socjalizacji; socjalizacja odwrócona; resocjalizacja 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>socjalizacja; uspołecznienie;</i> wymienia podstawowe elementy pojęcia socjalizacja; rozpoznaje przykłady działań/sytuacje sprzyjające procesowi socjalizacji; podaje przykłady osób i instytucji mających wpływ na proces socjalizacji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>człowiek jest istotą społeczną; resocjalizacja</i> odróżnia socjalizację pierwotną od socjalizacji wtórnej; wymienia osoby i instytucje mające wpływ na socjalizację pierwotną i wtórna; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> na wybranych przykładach wyjaśnia znaczenie pojęcia: <i>socjalizacja odwrócona;</i> wyjaśnia znaczenie procesu socjalizacji dla prawidłowego funkcjonowania człowieka w społeczeństwie; porównuje socjalizację pierwotną i socjalizację wtórna; omawia rolę rodziny w procesie socjalizacji; analizuje przepisy Konstytucji RP w odniesieniu do procesu socjalizacji pierwotnej; przedstawia instytucje i mechanizmy sprzyjające procesowi socjalizacji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia zależności pomiędzy procesem socjalizacji a poszczególnymi fazami rozwojowymi dziecka; wymienia zjawiska cywilizacyjne mające wpływ na proces socjalizacji we współczesnym społeczeństwie polskim/europejskim; porównuje procesy socjalizacyjne w różnych typach społeczeństw, np. społeczeństwie tradycyjnym i postindustrialnym. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje przykłady niepowodzeń socjalizacyjnych [przyczyny, skutki]; analizuje trudności socjalizacyjne występujące w społeczeństwie nowoczesnym, np. wynikające ze – zmieniającej się roli rodziny, – zmieniającego się sposobu funkcjonowania grup rówieśniczych, – rosnącej anonimowości, czy mobilności poziomej.
<p>RODZINA DAWNIEJ I DZIŚ</p> <ul style="list-style-type: none"> skład rodziny i jej funkcje, typy rodzin; zmiany w funkcjonowaniu rodziny: rodzina tradycyjna a demokratyczna, nowe formy relacji rodzinnych, kryzys rodziny; eurosieroctwo sytuacja rodziny w Polsce. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>rodzina;</i> podaje przykłady zadań wykonywanych przez rodzinę; podaje przykłady praw i obowiązków poszczególnych członków rodziny; podaje przykłady problemów związanych z funkcjonowaniem rodziny we współczesnej Polsce. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, rozróżnia i podaje przykłady pojęcia: <i>patriarchat i matriarchat; monogamia i poligamia;</i> wymienia cechy rodziny jako grupy społecznej; wymienia funkcje rodziny i podaje przykłady ich realizacji; rozpoznaje różne typy rodzin funkcjonujące we współczesnym społeczeństwie polskim; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia i podaje przykłady: <i>rodzina matrylinearna i patrylinearna;</i> omawia zasady zawierania małżeństwa w prawie polskim; analizuje przepisy Konstytucji RP w odniesieniu do rodziny; porównuje różne typy rodzin funkcjonujące we współczesnym społeczeństwie polskim; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia wpływ procesów cywilizacyjnych na funkcjonowanie rodzin we współczesnym świecie (np. eurosieroctwo); przedstawia pozytywne i negatywne aspekty odchodzenia od tradycyjnego modelu funkcjonowania rodziny; analizuje wybrane problemy funkcjonowania rodziny we współczesnej Polsce [przyczyny, przejawy, skutki]. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przygotowuje i przeprowadza debatę dotyczącą, np. problemu <i>kryzysu współczesnej rodziny;</i> przygotowuje ankietę, oraz wizualizuje i analizuje jej wyniki, dotyczącą, np. poglądów rówieśników na temat typów oraz funkcji rodziny we współczesnym świecie; • analizuje i prezentuje inny niż europejski model funkcjonowania rodziny we

		<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe problemy funkcjonowania rodziny we współczesnej Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy rodziny tradycyjnej; przedstawia podstawowe kierunki zmian zachodzące w rodzinach europejskich na przestrzeni dziejów. 		<p>współczesnym świecie, np. w wybranych rdzennych grupach autochtonicznych na różnych kontynentach</p>
<p>CZŁOWIEK WOBEC INNOŚCI. PODZIAŁY SPOŁECZNE I STEREOTYPY.</p> <ul style="list-style-type: none"> tolerancja a akceptacja; przyczyny, przejawy i skutki nietolerancji, stygmatyzacji, stereotypizacji; źródła podziałów na „swoich” i „obcych” oraz ich konsekwencje; zjawisko alienacji; sposoby przeciwdziałania negatywnym postawom wobec innych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>postawa; tolerancja; nietolerancja; stereotyp</i>; rozpoznaje postawy tolerancji i nietolerancji; podaje przykłady stereotypów; podaje przykłady funkcjonujących w społeczeństwie polskim podziałów na <i>swoich</i> i <i>obcych</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>stygmatyzacja</i>, wyjaśnia różnicę pomiędzy pojęciami: <i>tolerancja</i> i <i>akceptacja</i>; rozpoznaje przykłady alienacji; wymienia podstawowe przyczyny i skutki funkcjonujących w społeczeństwie podziałów na <i>swoich</i> i <i>obcych</i>; podaje podstawowe przyczyny i skutki nietolerancji; podaje przykłady zachowań świadczących o nietolerancji; rozpoznaje zachowania wynikające z negatywnych postaw wobec innych; wymienia sposoby przeciwdziałania negatywnym postawom społecznym. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnicę pomiędzy pojęciami: <i>tolerancja</i> i <i>akceptacja</i> a <i>afirmacja</i>; analizuje przepisy Konstytucji RP odnoszące się do postawy tolerancji; wyjaśnia, na czym polega <i>alienacja</i>; wyjaśnia różnicę pomiędzy pojęciami: <i>stygmatyzacja</i> i <i>stereotypizacja</i>; uzasadnia konieczność przeciwdziałania stygmatyzacji i stereotypizacji; wymienia przyczyny i skutki negatywnych postaw wobec innych; wyjaśnia przyczyny i skutki alienacji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenia, z różnych perspektyw, wybrane kampanie społeczne dotyczące przeciwdziałania negatywnym postawom społecznym; analizuje przykłady negatywnych postaw wobec innych, stygmatyzacji i stereotypizacji występujących w społeczeństwie polskim [przyczyny, przejawy, skutki]; buduje argumenty i kontrargumenty w sporach dotyczących tolerancji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przygotowuje i przeprowadza, np. na terenie szkoły, kampanię społeczną na rzecz przeciwdziałania wybranym, negatywnym postawom wobec innych; gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące negatywnych postaw wobec innych; stereotypizacji i stygmatyzacji w wybranych państwach [przyczyny, przejawy, skutki].
<p>KOMUNIKACJA INTERPERSONALNA. KONFLIKT SPOŁECZNY.</p> <ul style="list-style-type: none"> komunikacja werbalna i niewerbalna; zasady aktywnego słuchania, asertywność – przykłady zwrotów asertywnych; taktyki autoprezentacji, przyczyny i przebieg konfliktów społecznych (zachowania stron, zjawisko eskalacji); 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>komunikacja interpersonalna; komunikacja werbalna; komunikacja niewerbalna; konflikt; decyzja; decydent</i>; podaje przykłady komunikatów werbalnych i niewerbalnych; rozpoznaje <i>nadawcę</i> i <i>odbiorcę</i> komunikatu; rozpoznaje przykłady konfliktów społecznych; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>autoprezentacja; wizerunek; asertywność; eskalacja konfliktu; proces decyzyjny</i>; wymienia cechy prawidłowo skonstruowanego komunikatu; wymienia czynniki utrudniające prawidłowe komunikowanie się; wymienia sposoby przekazywania komunikatów niewerbalnych; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie komunikatów niewerbalnych; podaje sposoby ograniczania czynników utrudniających prawidłowe komunikowanie się; porównuje [wskazuje pozytywne i negatywne aspekty] różne postawy wobec konfliktu; wymienia zasady prawidłowo prowadzonej negocjacji; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje formy komunikatów niewerbalnych w wybranych przekazach medialnych; na wybranych przykładach analizuje czynniki sprzyjające i utrudniające komunikację [symulacje; przekazy medialne]; porównuje i ocenia różne taktyki autoprezentacji; przedstawia pozytywne i negatywne aspekty różnych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> stosuje metody kreatywnego rozwiązywania problemów w sytuacjach nietypowych.

<ul style="list-style-type: none"> metody rozwiązywania konfliktów: <ul style="list-style-type: none"> – mediacja, – negocjacje, – arbitraż; etapy procesu decyzyjnego; metody kreatywnego rozwiązywania problemów 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe sposoby rozwiązywania sporów (<i>mediacja, negocjacja, arbitraż</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje podstawowe postawy wobec konfliktu; wskazuje podstawowe różnice pomiędzy negocjacjami, mediacją i arbitrażem; wymienia cechy, które powinien posiadać mediator i arbiter; podaje przykłady komunikatów/zwrotów asertywnych; wymienia podstawowe zasady <i>autoprezentacji</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia konieczność postawy asertywnej; stosuje zasady prawidłowej autoprezentacji; zna i stosuje metody rozwiązywania problemów w sytuacjach typowych; wymienia etapy procesu decyzyjnego. 	<p>sposobów rozwiązywania konfliktów;</p> <ul style="list-style-type: none"> uzasadnia dobór sposobu rozwiązywania konfliktu w zależności od rodzaju/cech konfliktu i uczestniczących w nim stron. 	
---	--	---	--	---	--

Dział II KULTUROWA RÓŻNORODNOŚĆ SPOŁECZNA

<p>RODZAJE SPOŁECZEŃSTW</p> <ul style="list-style-type: none"> charakterystyka typów społeczeństw: zbieracko-łowieckiego, nomadycznego, rolniczego, przemysłowego, poprzemysłowego; charakterystyka jednego ze współczesnych społeczeństw: <ul style="list-style-type: none"> – zbieracko-łowieckich, – nomadycznych, – rolniczych; cechy współczesnych społeczeństw (otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe); porównanie społeczeństw przemysłowych i poprzemysłowych, tradycyjnych i nowoczesnych; cechy tradycyjnej społeczności wiejskiej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>społeczeństwo</i>; podaje przykłady różnych typów społeczeństw; wymienia cechy współczesnego społeczeństwa [<i>otwarte, postindustrialne, informacyjne, konsumpcyjne, masowe</i>]. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje i charakteryzuje podstawowe typy społeczeństw (otwarte, postindustrialne, konsumpcyjne, masowe, informacyjne); wymienia cechy tradycyjnej społeczności wiejskiej. wskazuje różnice między społeczeństwem przemysłowym a poprzemysłowym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje różne typy społeczeństw; podaje przykłady wybranych współczesnych społeczeństw: <ul style="list-style-type: none"> – <i>zbieracko-łowieckich,</i> – <i>nomadycznych,</i> – <i>rolniczych;</i> wyjaśnia istotę cech współczesnego społeczeństwa [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]; wymienia zjawiska cywilizacyjne mające wpływ na cechy współczesnego społeczeństwa postindustrialnego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> gromadzi, prezentuje i analizuje informacje na temat wybranych współczesnych społeczeństw: <ul style="list-style-type: none"> – zbieracko-łowieckich, – nomadycznych, – rolniczych; przedstawia szanse, zagrożenia i wyzwania stojące przed współczesnym społeczeństwem postindustrialnym; buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat współczesnego społeczeństwa postindustrialnego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przygotowuje i przeprowadza debatę dotyczącą szans, zagrożeń i wyzwań stojących przed współczesnymi społeczeństwami postindustrialnymi;
<p>KULTURA</p> <ul style="list-style-type: none"> różne definicje i rodzaje kultury; typy kultur według Margaret Mead i funkcjonujące w nich modele socjalizacji; źródła zmian kulturowych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia potoczne znaczenie pojęcia <i>kultura</i>; wymienia podstawowe rodzaje kultur; rozpoznaje elementy polskiej kultury narodowej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>globalizacja kulturowa</i> podaje przykłady różnych definicji pojęcia <i>kultura</i>; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia <i>krąg kulturowy; dyfuzja kulturowa; kontestacja społeczna</i> porównuje różne definicje pojęcia <i>kultura</i>; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje typy kultur według Margaret Mead (<i>kultura postfiguracyjna, kultura konfiguracyjna, kultura prefiguracyjna</i>); analizuje wpływ zjawiska globalizacji na przemiany 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przygotowuje i przeprowadza na terenie szkoły [lub innej społeczności lokalnej] przedsięwzięcie

		<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki/sposoby upowszechniania wzorców kulturowych; wymienia czynniki sprzyjające zmianom kulturowym; wymienia elementy charakterystyczne dla polskiej kultury narodowej. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy charakterystyczne dla europejskiego kręgu kulturowego; przedstawia rolę kultury w kształtowaniu świadomości narodowej; analizuje przepisy Konstytucji RP w odniesieniu do kultury, kultury narodowej i twórczości artystycznej. 	<p>kulturowe współczesnego świata;</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje przykłady zmienności i ciągłości europejskich/polskich wzorców kulturowych na przestrzeni wieków 	<p>propagujące kulturę regionalną lub narodową.</p>
<p>ZRÓŻNICOWANIE KULTUROWE</p> <ul style="list-style-type: none"> wielokulturowość społeczeństw; indywidualizm i kolektywizm jako jeden z wymiarów kultury: <ul style="list-style-type: none"> cechy kultur indywidualistycznych i kultur kolektywistycznych przykłady współczesnych kultur o silnych cechach indywidualistycznych (społeczeństwa Zachodu) i kolektywistycznych (społeczeństwa Ameryki Południowej, Azji, Afryki); postrzeganie innych kultur: <ul style="list-style-type: none"> etnocentryzm (interpretowanie i ocenianie innych kultur w kategoriach kultury własnej), relatywizm kulturowy (interpretowanie i ocenianie innych kultur w jej własnych kategoriach), <p>LEKTURA</p> <ul style="list-style-type: none"> przykłady deformacji w postrzeganiu innych kultur <ul style="list-style-type: none"> analiza problemu na podstawie wybranych fragmentów publikacji Marcina Floriana Gawryckiego <i>W pogoni za wyobrażeniami. Próba</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia <i>wielokulturowość; indywidualizm; kolektywizm; integracja; separacja</i>; wymienia podstawowe czynniki różnicujące kultury [np. język, religia, obyczaje]; wymienia podstawowe czynniki sprzyjające powstawaniu społeczeństw wielokulturowych we współczesnym świecie; wymienia podstawowe problemy wynikające z rosnącego zróżnicowania kulturowego współczesnej Europy. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje podstawową różnicę pomiędzy kulturami indywidualistycznymi a kulturami kolektywistycznymi; podaje przykłady społeczeństw indywidualistycznych i kolektywistycznych we współczesnym świecie; wyjaśnia, na czym polegają: <i>zjawisko szoku kulturowego; zjawisko zderzenia kultur; wymiana kulturowa</i> wymienia podstawowe typy relacji pomiędzy kulturami [<i>wymiana kulturowa, integracja, separacja</i>]; podaje podstawową różnicę pomiędzy <i>etnocentryzmem</i> a <i>relatywizmem kulturowym</i>; podaje przykłady deformacji w postrzeganiu innych kultur. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje społeczeństwa indywidualistyczne i kolektywistyczne; wyjaśnia z czego wynika zjawisko <i>szoku kulturowego</i>; wymienia czynniki utrudniające prawidłowe relacje pomiędzy kulturami; rozpoznaje postawy etnocentryzmu i relatywizmu kulturowego; na podstawie tekstu publicystycznego analizuje problem deformacji w postrzeganiu innych kultur [przyczyny, przejawy, skutki]. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje przyczyny kształtowania społeczeństw indywidualistycznych i kolektywistycznych; porównuje postawę etnocentryczną z relatywizmem kulturowym; podaje przykłady indywidualizmu i kolektywizmu w kulturze europejskiej; analizuje wielokulturowe korzenie kultury polskiej odwołując się do tradycji I i II Rzeczypospolitej; buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat <i>multikulturalizmu</i>. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przygotowuje i przeprowadza debatę dotyczącą, np. <ul style="list-style-type: none"> indywidualizmu i kolektywizmu w kulturze europejskiej; szans i zagrożeń wynikających z rosnącego zróżnicowania kulturowego Europy.

<p><i>interpretacji polskiej literatury podróźniczej poświęconej Ameryce Łacińskiej</i></p>					
<p>KULTURA MASOWA</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ cechy kultury masowej; ▪ wartości i wzory propagowane przez kulturę masową; ▪ pozytywne i negatywne aspekty funkcjonowania kultury masowej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura masowa, kultura wysoka</i> ▪ podaje podstawowe cechy kultury masowej; ▪ wymienia współczesne sposoby rozpowszechniania kultury masowej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: komercja, celebryta, ▪ rozpoznaje przykłady kultury masowej i kultury wysokiej; ▪ podaje przykłady pozytywnej i negatywnej roli internetu dla rozwoju i upowszechniania twórczości artystycznej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia <i>przemysł kulturalny; homogenizacja; makdonaldyzacja</i> ▪ podaje pozytywne i negatywne aspekty funkcjonowania kultury masowej; ▪ porównuje cechy kultury masowej i kultury wysokiej; ▪ wyjaśnia na czym polega proces <i>homogenizacji</i> form kultury; ▪ wyjaśnia, na czym polegają zmiany zachodzą w kulturze masowej w związku z upowszechnieniem się internetu; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ na wybranych przykładach analizuje wartości i wzory propagowane przez kulturę masową; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat <ul style="list-style-type: none"> – społecznej roli kultury masowej; – roli internetu w rozwoju i upowszechnianiu twórczości artystycznej; – roli kultury masowej w upowszechnianiu polskich wartości, wzorów i postaw. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i przeprowadza debatę dotyczącą, np. społecznej roli kultury masowej; ▪ przygotowuje ankietę, oraz wizualizuje i analizuje jej wyniki, dotyczącą, np. poglądów rówieśników na temat oddziaływania kultury masowej na ich postawy, wartości, zachowania.
<p>RELIGIA JAKO ZJAWISKO SPOŁECZNE</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ społeczne i indywidualne aspekty religii (religijność, wiara); ▪ identyfikacja religijna ludności świata; ▪ religijność społeczeństw zachodnich (sekularyzacja, prywatyzacja religii); ▪ stosunki wyznaniowe w Polsce; ▪ charakterystyka religijności polskiego społeczeństwa: <ul style="list-style-type: none"> – identyfikacja religijna, – poziom zaangażowania w praktyki religijne, – terytorialne zróżnicowanie zaangażowania religijnego, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>sekularyzacja (laicyzacja); religia, wiara; religijność, obrzędowość</i> ▪ określa identyfikację religijną większości społeczeństwa polskiego; ▪ podaje nazwy religii dominujących w Europie; ▪ podaje podstawowe cechy religijności społeczeństwa polskiego i społeczeństw zachodnich; ▪ wymienia podstawowe problemy dotyczące religijności społeczeństw zachodnich, np. <i>sekularyzacja;</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie, prawidłowo stosuje i rozróżnia pojęcia: <i>religia, wiara; religijność, prywatyzacja religii; ateizm</i> ▪ wymienia główne religie współczesnego świata; ▪ wymienia formy organizacji religijnych; ▪ określa rolę religii w społeczeństwie; ▪ rozpoznaje podstawowe problemy dotyczące religijności społeczeństw zachodnich, np. <i>sekularyzacja, prywatyzacja religii;</i> ▪ wymienia główne elementy <i>obrzędowości dorocznej</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>agnastyk; konkordat;</i> ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP odnoszące się do stosunków wyznaniowych w Polsce; ▪ wymienia największe wspólnoty wyznaniowe w Polsce; ▪ dostrzega zmienność i ciągłość w identyfikacji religijnej społeczeństw zachodnich; ▪ omawia zmiany zachodzące w religijności społeczeństwa polskiego; ▪ porównuje religijność społeczeństwa polskiego i społeczeństw zachodnich; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia mapę religijną współczesnego świata; ▪ omawia przyczyny i skutki zmian zachodzących w religijności, w tym w identyfikacji religijnej, społeczeństwa polskiego i społeczeństw zachodnich; ▪ analizuje, z różnych perspektyw, rolę rytuałów, obrzędów i tradycji w życiu współczesnego człowieka. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje prezentację dotyczącą, np. – specyfiki obrzędowości dorocznej charakterystycznej dla swojego regionu; <ul style="list-style-type: none"> – rytuałów przejścia w innych niż europejski kręgach kulturowych; – jednej ze wspólnot wyznaniowych w Polsce.

<ul style="list-style-type: none"> rola rytuałów, obrzędów i tradycji w życiu współczesnego człowieka: <ul style="list-style-type: none"> – religijny i pozareligijny aspekt obrzędów przejścia, – tradycyjna obrzędowość doroczna w polskiej kulturze współczesnej 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje elementy tradycyjnej obrzędowości dorocznej w polskiej kulturze współczesnej 	<p>w polskiej kulturze współczesnej;</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady obrzędów przejścia w życiu współczesnych ludzi. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia główne elementy obrzędowości dorocznej charakterystyczne dla swojego regionu; określa religijny i pozareligijny aspekt <i>obrzędów przejścia</i>. 		
<p>SUBKULTURY MŁODZIEŻOWE</p> <ul style="list-style-type: none"> typologia subkultur młodzieżowych w Polsce; psychologiczny i społeczny aspekt powstawania subkultur (źródła kontestacji i niedostosowania społecznego młodzieży); charakterystyka najważniejszych subkultur, analiza słabych i mocnych stron wizji rzeczywistości wybranej subkultury 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: subkultura. podaje przykłady subkultur młodzieżowych w Polsce; podaje przykłady elementów decydujących o odrębności danej subkultury. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia główne subkultury młodzieżowe w Polsce; wymienia przyczyny przystępowania młodych ludzi do subkultur; wymienia elementy decydujące o odrębności danej subkultury; charakteryzuje wybraną subkulturę młodzieżową; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia podstawowe rodzaje subkultur; wymienia pozytywne i negatywne aspekty funkcjonowania subkultur młodzieżowych; rozpoznaje najważniejsze subkultury młodzieżowe w Polsce dawniej i dzisiaj; analizuje słabe i mocne strony wizji rzeczywistości wybranej subkultury. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje współczesne subkultury; porównuje cechy współczesnych subkultur i subkultur charakterystycznych dla pokolenia rodziców i dziadków; buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat <ul style="list-style-type: none"> – zmiernictwa ery subkultur; – społecznej roli subkultur młodzieżowych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przygotowuje i przeprowadza debatę dotyczącą, np. stosunku współczesnej młodzieży do subkultur. przygotowuje ankietę, oraz wizualizuje i analizuje jej wyniki, dotyczącą, np. <ul style="list-style-type: none"> – poglądów rówieśników na temat współczesnych subkultur; – roli, jaką odegrały subkultury w życiu poprzedniego pokolenia [nauczycieli / rodziców / dziadków].
<p>SPORY ŚWIATOPOGŁĄDOWE</p> <ul style="list-style-type: none"> uczestnicy sporów światopoglądowych: <ul style="list-style-type: none"> – obywatele, – instytucje państwowe, – partie polityczne, – organizacje pozarządowe i instytucje religijne; rola mediów i instytucji eksperckich w sporach światopoglądowych; współczesne spory światopoglądowe (w kontekście etycznym, prawnym, społeczno-ekonomicznym): <ul style="list-style-type: none"> – aborcja, – związki osób tej samej płci, – kara śmierci, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: spór światopoglądowy podaje przykłady współczesnych sporów światopoglądowych (<i>aborcja, eutanazja, kara śmierci, związek partnerski, in vitro, inżynieria genetyczna</i>); określa swoje stanowisko wobec wybranych sporów światopoglądowych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia podmioty uczestniczące w sporach światopoglądowych (<i>instytucje państwowe, partia polityczna, organizacje pozarządowe, mass media</i>); wskazuje istotę wybranych sporów światopoglądowych; określa poglądy poszczególnych podmiotów w wybranych sporach światopoglądowych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje przepisy Konstytucji RP odnoszące się do swobody wyrażania swoich poglądów; omawia istotę toczących się w Polsce sporów światopoglądowych; określa rolę poszczególnych podmiotów, w tym mediów i instytucji eksperckich, w sporach światopoglądowych; buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat wybranych sporów światopoglądowych; wyjaśnia, czym są i jaką odgrywają rolę tzw. <i>think tanki</i>; podaje przykłady organizacji typu <i>watchdog</i> w Polsce. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje główne spory światopoglądowe w Polsce [przyczyny, przebieg, konsekwencje, zmienność postaw]; analizuje i prezentuje aktywność wybranych podmiotów, zaangażowanych w toczące się w Polsce spory światopoglądowe. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przygotowuje i przeprowadza debatę dotyczącą wybranego sporu światopoglądowego; przygotowuje film, lub inną formę publikacji, dotyczącą jednego z toczących się współcześnie sporów światopoglądowych.

<ul style="list-style-type: none"> – zapłodnienie in vitro, – eutanazja, – inżynieria genetyczna 					
---	--	--	--	--	--

Dział III FUNKCJONOWANIE SPOŁECZEŃSTWA

<p>STRUKTURA SPOŁECZNA</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakterystyka pojęć: struktura społeczna, stratyfikacja, klasa społeczna, warstwa społeczna; ▪ podstawowe kryteria stratyfikacji społecznej: położenie materialne, zróżnicowanie zawodowe, status społeczny, władza; ▪ ruchliwość (mobilność) społeczna: jej rodzaje (pionowa i pozioma) oraz czynniki; ▪ źródła degradacji i awansu społecznego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>struktura społeczna; klasa społeczna, warstwa społeczna, pozycja społeczna, ruchliwość społeczna, migracja</i> ▪ wymienia podstawowe kryteria różnicujące ludzi / określające ich pozycję społeczną; ▪ podaje przykłady ruchliwości społecznej we współczesnym świecie, w tym w Polsce. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>degradacja społeczna, awans społeczny, ruchliwość pionowa, ruchliwość horyzontalna, stratyfikacja społeczna,</i> ▪ rozpoznaje przykłady <i>ruchliwości pionowej i poziomej;</i> ▪ rozpoznaje przykłady <i>degradacji i awansu społecznego;</i> ▪ wymienia podstawowe kryteria stratyfikacji społecznej; ▪ odróżnia warstwę społeczną od klasy społecznej; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ określa przyczyny i konsekwencje ruchliwości pionowej i poziomej we współczesnym świecie, w tym w Polsce; ▪ określa źródła degradacji i awansu społecznego; ▪ porównuje pojęcia: <i>warstwa i klasa społeczna;</i> ▪ omawia poglądy Karola Marksa i Maxa Webera dotyczące stratyfikacji; ▪ wyjaśnia społeczne znaczenie klasy średniej; ▪ wyjaśnia różnicę pomiędzy otwartym i zamkniętym typem stratyfikacji społecznej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia zależności pomiędzy współczesnymi zjawiskami cywilizacyjnymi, a zmianami zachodzącymi w strukturze społeczeństw zachodnich; ▪ porównuje poglądy Karola Marksa i Maxa Webera dotyczące stratyfikacji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ opracowuje prezentację, w której przedstawia strukturę wybranego społeczeństwa zachodniego, w tym charakter i dynamikę zachodzących w nim zmian.
<p>PRZEMIANY SPOŁECZNE W POLSCE</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ struktura warstwowa społeczeństwa polskiego w okresie PRL; ▪ transformacja ustrojowa w Polsce i jej następstwa; ▪ sposoby adaptacji klas społecznych do zmian społeczno-gospodarczych w Polsce; ▪ cechy charakterystyczne <i>homo sovieticus</i>, np. bierność, roszczeniowość wobec państwa; ▪ <i>homo sovieticus</i> a przemiany polityczne i społeczne w Polsce; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>komunizm; transformacja ustrojowa, adaptacja społeczna, emigracja zarobkowa</i> ▪ wymienia podstawowe różnice pomiędzy stratyfikacją społeczeństwa polskiego w okresie PRL-u i współcześnie; ▪ podaje przykłady kategorii społeczno-zawodowych we współczesnej Polsce; ▪ podaje przykłady różnych postaw wobec transformacji ustrojowej w Polsce. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>inteligencja; dyferencjacja</i> ▪ wymienia cechy charakterystyczne <i>homo sovieticus</i>; ▪ wymienia główne zmiany, które nastąpiły w Polsce po upadku komunizmu; ▪ wymienia główne konsekwencje społeczne transformacji ustrojowej w Polsce; ▪ przedstawia typowe formy przystosowania się do zmiany systemowej; ▪ wymienia podstawowe warstwy / kategorie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>nomenklatura partyjna;</i> ▪ wyjaśnia przyczyny i konsekwencje [społeczno-ekonomiczne, kulturowe i polityczne] postaw i zachowań charakterystycznych dla <i>homo sovieticus</i>; ▪ porównuje sytuację społeczno-ekonomiczną i polityczną w Polsce w okresie komunizmu i po jego upadku; ▪ charakteryzuje podstawowe warstwy / kategorie społeczno-zawodowe 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje charakter i dynamikę zmian zachodzących w społeczeństwie polskim; w tym w poszczególnych warstwach i klasach społecznych, po 1989 r. ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, np. <ul style="list-style-type: none"> – roli inteligencji we współczesnym społeczeństwie polskim; – oceny przebiegu i skutków transformacji ustrojowej w Polsce; ▪ porównuje zamiany zachodzące 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ opracowuje prezentację, w której <ul style="list-style-type: none"> – porównuje strukturę społeczeństwa polskiego z wybranymi społeczeństwami zachodnimi; – przedstawia proces przystosowania się do zmiany systemowej w wybranych społeczeństwach postkomunistycznych [innych niż społeczeństwo polskie].

<ul style="list-style-type: none"> ▪ inteligencja jako warstwa społeczna: rola w polskim społeczeństwie, dyferencjacja po 1989 r.; ▪ struktura warstwowa współczesnego społeczeństwa polskiego; LEKTURA ▪ niekonwencjonalne formy przystosowania się do zmiany systemowej – analiza problemu na podstawie wybranych fragmentów pracy <i>Caroline Humphrey Koniec radzieckiego życia. Ekonomie życia codziennego po socjalizmie</i> 		<p>społeczno-zawodowe współczesnego społeczeństwa polskiego;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe cechy inteligencji jako warstwy społecznej. 	<p>współczesnego społeczeństwa polskiego;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia zjawisko dyferencjacji inteligencji polskiej po 1989 r.; ▪ na podstawie tekstu publicystycznego przedstawia niekonwencjonalne formy przystosowania się do zmiany systemowej 	<p>w społeczeństwie polskim po upadku komunizmu z procesem zmian zachodzących w innym społeczeństwie postkomunistycznym.</p>	
<p>NIERÓWNOŚCI SPOŁECZNE</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymiary nierówności społecznych (np. nierówności dochodowe, nierówne traktowanie, nierówności szans życiowych); ▪ pomiar poziomu nierówności w społeczeństwie – wskaźnik Giniego; ▪ skala nierówności społecznych w Polsce w porównaniu z innymi państwami europejskimi; ▪ skutki społeczne, kulturowe, polityczne nierówności społecznych; ▪ charakterystyka wybranych konfliktów społeczno-ekonomicznych na świecie: przyczyny, przejawy, skutki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>nierówności społeczne; nierówność szans życiowych</i> ▪ podaje przykłady nierówności we współczesnych społeczeństwach, w tym w społeczeństwie polskim; ▪ podaje przykłady konfliktów społeczno-ekonomicznych na świecie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia kryteria/wymiary nierówności społecznych; ▪ charakteryzuje typowy konflikt społeczno-ekonomiczny [przyczyny, przejawy, skutki]; ▪ wymienia przyczyny i skutki nierówności społecznych; ▪ podaje przykłady działań państwa na rzecz ograniczenia nierówności społecznych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>społeczeństwo bezklasowe</i> ▪ analizuje wyniki pomiaru poziomu nierówności w społeczeństwie – <i>wskaźnik Giniego</i>; ▪ porównuje skalę nierówności społecznych w Polsce i innych państwach europejskich; ▪ charakteryzuje działania państwa polskiego na rzecz ograniczenia nierówności społecznych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje wybrane konflikty społeczno-ekonomiczne [przyczyny, przejawy, skutki]; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat pozytywnych i negatywnych aspektów nierówności społecznych; ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych działań państwa polskiego na rzecz ograniczenia nierówności społecznych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje i przeprowadza, np. na terenie szkoły, kampanię społeczną na rzecz zmniejszenia nierówności społecznych
<p>WYKLUCZENIE SPOŁECZNE I JEGO WYMIARY</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przyczyny, przejawy i skutki wykluczenia społecznego; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wykluczenie społeczne; bezrobocie, ubóstwo, ubezpieczenie społeczne</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia na czym polega zjawisko wykluczenia społecznego; ▪ wymienia typowe przejawy / formy wykluczenia; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przyczyny i skutki wykluczenia społecznego; ▪ charakteryzuje wybrane działania na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych działań na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu; ▪ analizuje zjawisko bezrobocia i ubóstwa w Polsce po 1989 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje i przeprowadza, np. na terenie szkoły, kampanię społeczną na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu

<ul style="list-style-type: none"> ▪ bezrobocie: przyczyny i skutki, sytuacja osób młodych na rynku pracy; ▪ ubóstwo i jego wymiary (ubóstwo skrajne i relatywne); ▪ zwalczanie problemów społecznych: <ul style="list-style-type: none"> – sposoby przeciwdziałania bezrobociu i wykluczeniu społecznemu; – zadania ZUS, – system obowiązkowych ubezpieczeń społecznych (ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, od wypadków). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady wykluczenia społecznego; ▪ podaje przykłady działań na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, bezrobociu, ubóstwu; ▪ rozpoznaje zjawisko bezrobocia; ▪ podaje przykłady ubezpieczeń społecznych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ identyfikuje grupy społeczne szczególnie narażone na wykluczenie; ▪ wymienia podmioty / organy władzy / instytucje / organizacje zobowiązane do prowadzenia walki z wykluczeniem społecznym; ▪ wymienia instrumenty aktywnej polityki społecznej; ▪ podaje główne przyczyny i skutki bezrobocia i ubóstwa; ▪ wymienia główne zadania systemu ubezpieczeń społecznych; ▪ podaje przykłady zadań wykonywanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych; ▪ wymienia rodzaje ubezpieczeń społecznych w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne typy bezrobocia; ▪ wymienia przyczyny i skutki bezrobocia wśród osób młodych; ▪ charakteryzuje formy zwalczania bezrobocia; ▪ klasyfikuje zjawisko ubóstwa; ▪ wymienia główne zadania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych; ▪ charakteryzuje poszczególne rodzaje ubezpieczeń społecznych w Polsce. 	<p>roku [skala, rodzaj, zasięg społeczny i geograficzny, dynamika];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania systemu ubezpieczeń społecznych w Polsce 	<p>społecznemu, bezrobociu, lub ubóstwu.</p>
<p>IMIGRANCY W EUROPIE</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakterystyka pojęć: migracja, emigracja, imigracja, uchodźstwo, ▪ uwarunkowania polityczne, społeczno-ekonomiczne, demograficzne i kulturowe migracji; ▪ społeczno-ekonomiczne, kulturowe i polityczne konsekwencje migracji z perspektywy społeczeństw przyjmujących i regionów wysyłających; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>migracja, emigracja, imigracja, uchodźca</i> ▪ rozpoznaje zjawisko migracji; ▪ wymienia główne przyczyny migracji we współczesnym świecie; ▪ wymienia podstawowe przyczyny i skutki zjawiska migracji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>deportacja, kryzys migracyjny, migracja, emigracja, imigracja;</i> ▪ podaje przykłady szans i zagrożeń wynikających ze zjawiska migracji; ▪ wymienia główne przyczyny i przejawy kryzysu migracyjnego we współczesnej Europie; ▪ 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje zależności pomiędzy procesami ekonomicznymi, politycznymi i kulturowymi zachodzącymi we współczesnym świecie a zjawiskiem migracji; ▪ analizuje zjawisko migracji z perspektywy społeczeństw przyjmujących i regionów wysyłających; ▪ charakteryzuje specyfikę sytuacji uchodźców; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP odnoszące się do migrantów, w tym uchodźców; ▪ charakteryzuje główne grupy migrantów we współczesnej Polsce. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje zjawisko migracji w Polsce po 1989 roku [skala, rodzaj, zasięg społeczny i geograficzny, dynamika, szanse i zagrożenia]; ▪ charakteryzuje główne szlaki migracyjne na świecie; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat kryzysu migracyjnego we współczesnej Europie [zagrożenia, sposoby przeciwdziałania, współdziałanie państw europejskich w rozwiązywaniu problemu]. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i przeprowadza debatę na temat, np. <ul style="list-style-type: none"> – kryzysu migracyjnego we współczesnej Europie; – postaw społeczeństwa polskiego wobec migrantów, w tym uchodźców; – polityki państwa polskiego wobec kryzysu migracyjnego we współczesnej Europie.

DZIAŁ IV NARÓD I MNIEJSZOŚCI NARODOWE

<p>KONCEPCJA NARODU</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakterystyka pojęcia naród; ▪ koncepcje narodu: <ul style="list-style-type: none"> – polityczna – etniczno-kulturowa; ▪ drogi kształtowania się współczesnych narodów (od narodu do państwa; od państwa do narodu); ▪ czynniki narodotwórcze i sprzyjające zachowaniu tożsamości narodowej (m.in. język, kultura, historia, tradycja, świadomość narodowa) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>naród</i>; ▪ wymienia podstawowe cechy narodu [koncepcja etniczno-kulturowa]; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>narodowość i obywatelstwo</i>; ▪ wymienia współczesne koncepcje narodu; ▪ wymienia cechy narodu w koncepcji etniczno-kulturowej i koncepcji politycznej; ▪ wymienia podstawowe koncepcje kształtowania się narodów; ▪ wymienia czynniki narodotwórcze i sprzyjające kształtowaniu się tożsamości narodowej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ na wybranych przykładach porównuje odmienne drogi kształtowania się współczesnych narodów; ▪ charakteryzuje czynniki narodotwórcze i sprzyjające kształtowaniu się tożsamości narodowej; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP odnoszące się do narodu polskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje spory dotyczące pojęcia <i>naród</i>; ▪ na wybranych przykładach prezentuje problemy dotyczące kształtowania się narodów we współczesnym świecie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ opracowuje prezentację, w której analizuje <ul style="list-style-type: none"> – współczesne problemy polityczne wynikające z procesu kształtowania się narodów; – proces kształtowania się wybranych narodów europejskich.
<p>TOŻSAMOŚĆ NARODOWA</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakterystyka pojęcia tożsamość narodowa (elementy, specyfika, treść i forma); ▪ tożsamość mieszkańców Polski; ▪ zjawisko wielowarstwowości tożsamości narodowej na przykładzie mieszkańców: <ul style="list-style-type: none"> – Królestwa Belgii, – Królestwa Hiszpanii, – Konfederacji Szwajcarskiej, – Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>tożsamość narodowa</i>; ▪ określa własną tożsamość narodową; ▪ podaje przykłady czynników ułatwiających kształtowanie i utrwalanie tożsamości narodowej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>świadomość narodowa</i>; ▪ wymienia główne postawy jednostki wobec własnej narodowości (<i>akceptacja, negacja, modyfikacja</i>); ▪ wymienia czynniki utrwalające tożsamość narodową; ▪ wymienia różne typy tożsamości człowieka. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje pojęcia: <i>tożsamość narodowa i świadomość narodowa</i>; ▪ wymienia elementy definiujące pojęcie: <i>tożsamość narodowa</i>; ▪ charakteryzuje główne postawy jednostki wobec własnej narodowości; ▪ charakteryzuje czynniki utrwalające tożsamość narodową; ▪ wyjaśnia na czym polega wielowarstwowa tożsamość narodowa. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różne typy tożsamości człowieka; ▪ analizuje problemy związane z kształtowaniem i utrwalaniem tożsamości narodowej; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat charakteru polskiej tożsamości narodowej; ▪ analizuje problemy wynikające z wielowarstwowej tożsamości narodowej współczesnych społeczeństw europejskich. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i przeprowadza debatę na temat charakteru polskiej tożsamości narodowej; ▪ opracowuje prezentację, w której przedstawia wielowarstwową tożsamość wybranych współczesnych społeczeństw europejskich.
<p>MNIEJSZOŚCI NARODOWE I ETNICZNE</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ socjologiczna i prawna definicja mniejszości narodowej, etnicznej i grupy używającej języka regionalnego; ▪ charakterystyka grup mniejszościowych w Polsce: <ul style="list-style-type: none"> – demografia, – rozmieszczenie terytorialne, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia pojęcia: <i>mniejszość narodowa; mniejszość etniczna; grupa posługująca się językiem regionalnym</i> ▪ podaje przykłady mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce; ▪ wymienia główne cechy wybranych grup mniejszościowych w Polsce; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia mniejszości narodowe i etniczne w Polsce [definicja prawna]; ▪ wymienia, obowiązujące w polskim prawie, warunki uznania za mniejszość narodową lub etniczną; ▪ określa status prawny ludności kaszubskiej; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje różnice pomiędzy socjologiczną a prawną definicją grup mniejszościowych w Polsce; ▪ podaje różnice pomiędzy mniejszością narodową i etniczną w Polsce [cechy, przysługujące prawa]; ▪ charakteryzuje wszystkie mniejszości narodowe i etniczne w Polsce [demografia; rozmieszczenie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje problemy wynikające z przyjętych w Polsce regulacji prawnych dotyczących grup mniejszościowych, np. problem statusu prawnego Ślązaków; ▪ charakteryzuje normy prawa międzynarodowego gwarantujące ochronę praw mniejszości; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i przeprowadza debatę na temat sensowności ochrony praw mniejszości narodowych przez współczesne państwa demokratyczne; ▪ podejmuje działania służące propagowaniu wiedzy na temat mniejszości narodowych i etnicznych żyjących w Polsce, np.

<ul style="list-style-type: none"> – dziedzictwo, tradycja, historia, – aktywność polityczna, kulturowa, ekonomiczna; ▪ prawa przysługujące obywatelom Polski należącym do grup mniejszościowych; ▪ stan przestrzegania praw mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady praw posiadanych przez grupy mniejszościowe w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe prawa przysługujące grupom mniejszościowym w Polsce; ▪ charakteryzuje wybrane grupy mniejszościowe w Polsce [rozmieszczenie terytorialne, dziedzictwo kulturowe 	<p>terytorialne; dziedzictwo, tradycja, historia; formy aktywności politycznej, kulturowej i ekonomicznej];</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP odnoszące się do problemu mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce; ▪ ocenia stan przestrzegania praw mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje system ochrony praw mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce i wybranych państwach europejskich, np. w Niemczech; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat sensowności ochrony praw mniejszości narodowych przez współczesne państwa demokratyczne. 	<p>przygotowuje publikację na stronie internetowej szkoły.</p>
<p>POSTAWY WOBEC MNIEJSZOŚCI I CUDZOZIEMCÓW</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ postawy wobec mniejszości narodowych i cudzoziemców; ▪ ksenofobia i jej formy (nacjonalizm ekspansjonistyczny, szowinizm, rasizm, antysemityzm); ▪ stereotypy dotyczące innych nacji funkcjonujące w polskim społeczeństwie i ich wpływ na postawy Polaków; ▪ sposoby przeciwdziałania ksenofobii, rasizmowi i szowinizmowi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ksenofobia, rasizm, nacjonalizm, szowinizm, antysemityzm,</i> ▪ podaje przykłady negatywnego i pozytywnego stosunku Polaków wobec mniejszości narodowych i cudzoziemców; ▪ rozpoznaje przykłady ksenofobii i rasizmu; ▪ podaje przykłady stereotypów, dotyczących innych narodów, funkcjonujących w społeczeństwie polskim. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia różnice pomiędzy pojęciami: <i>nacjonalizm, szowinizm, rasizm;</i> ▪ wymienia podstawowe przyczyny i skutki kształtowania się postaw ksenofobicznych, szowinistycznych i rasistowskich; ▪ uzasadnia konieczność przeciwdziałania ksenofobii, rasizmowi i szowinizmowi; ▪ podaje przykłady negatywnych i pozytywnych stereotypów, dotyczących innych narodów, funkcjonujących w społeczeństwie polskim. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia wpływ stereotypów na postawy Polaków wobec osób innej narodowości; ▪ podaje sposoby przeciwdziałania szowinizmowi, rasizmowi i ksenofobii 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy sposobów przeciwdziałania szowinizmowi, rasizmowi i ksenofobii; ▪ analizuje przyczyny sympatii i antypatii Polaków do wybranych narodów; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat stosunku Polaków do osób innej narodowości. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i przeprowadza debatę na temat stosunku Polaków do osób innej narodowości; ▪ przygotowuje ankietę, oraz wizualizuje i analizuje jej wyniki, dotyczącą stosunku swoich rówieśników do osób innej narodowości.
<p>POLACY ZA GRANICĄ</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ polska diaspora: <ul style="list-style-type: none"> – liczebność i rozmieszczenie, – historia, przyczyny i fale migracji, – aktywność kulturalna, ekonomiczna i polityczna; – forma i treść tożsamości polskiej na emigracji; ▪ regulacje prawne umacniające więzi z Polską oraz ułatwiające osiedlanie się w kraju: 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>migracja, emigracja, reemigracja</i> ▪ wymienia główne przyczyny współczesnych i historycznych fal migracyjnych Polaków (<i>emigracja polityczna, emigracja zarobkowa</i>); ; ▪ podaje przykłady państw, w których żyje liczna społeczność polska; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>diaspora i Polonia; repatriacja; ; repatriacja;</i> ▪ uzasadnia konieczność podejmowanej współcześnie repatriacji ludności pochodzenia polskiego; ▪ podaje przykłady praw przysługujących ludności pochodzenia polskiego wynikających z Ustawy o <i>Karcie Polaka;</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje historyczne i współczesne przyczyny powstawania diaspory polskiej; ▪ charakteryzuje liczebność i rozmieszczenie współczesnej diaspory polskiej; ▪ charakteryzuje różne formy aktywności diaspory polskiej utrwalające polską tożsamość narodową; ▪ omawia zasady procedury repatriacyjnej; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje przepisy Ustawy o Karcie Polaka i Ustawy o repatriacji; ▪ ocenia politykę państwa polskiego, której wyrazem jest Ustawa o Karcie Polaka i Ustawa o repatriacji; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji: <i>Tożsamość polska za granicą – problem czy atut?</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podejmuje działania służące propagowaniu wiedzy na temat osiągnięć Polaków żyjących poza granicami Polski [naukowców, polityków, artystów]; np. przygotowuje publikację na stronie internetowej szkoły.

<ul style="list-style-type: none"> – postanowienia Ustawy o Karcie Polaka, – postanowienia Ustawy o repatriacji, – porównanie i ocena założeń Ustawy o Karcie Polaka i Ustawy o repatriacji 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady problemów wynikających ze współczesnych migracji Polaków. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia formy aktywności diaspory polskiej utrwalające polską tożsamość narodową. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia formy wsparcia repatriantów przez państwo polskie. 		
<p>POLITYKA NARODOWOŚCIOWA POAŃSTW</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ funkcjonowanie imigrantów w społeczeństwie przyjmującym: <ul style="list-style-type: none"> – procesy asymilacji i akulturacji, – etapy przystosowywania się do życia w społeczeństwie (separacja, adaptacja, integracja, asymilacja); ▪ modele polityki narodowościowej (założenia, działania, różnice, konsekwencje, ocena): <ul style="list-style-type: none"> – asymilacyjna (unifikacyjna), – integracyjna (równościowa), – pluralistyczna (wielokulturowa); ▪ polityka państw wobec rdzennych grup autochtonicznych w kontekście historycznym i współczesnym (złożenia i konsekwencje społeczne, ekonomiczne, kulturowe); ▪ wpływ polityki państwa na proces akulturacji i asymilacji grup mniejszościowych; ▪ specyfika społeczno-kulturowa wybranych rdzennych grup autochtonicznych: <ul style="list-style-type: none"> – na kontynencie amerykańskim, – w Związku Australijskim, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>asymilacja (unifikacja), integracja, separacja, adaptacja</i> ▪ podaje przykłady problemów związanych z funkcjonowaniem imigrantów w społeczeństwie przyjmującym; ▪ podaje przykłady rdzennych grup autochtonicznych żyjących na kontynencie amerykańskim, w Związku Australijskim, oraz w azjatyckiej części Federacji Rosyjskiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia <i>akulturacja; wielokulturowość, grupy autochtoniczne</i> ▪ wymienia etapy /formy przystosowania się imigrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym [<i>separacja, adaptacja, integracja, asymilacja</i>]; ▪ charakteryzuje wybrana formę przystosowania się imigrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym; ▪ charakteryzuje wybraną rdzenną grupę autochtoniczną żyjącą na kontynencie amerykańskim, w Związku Australijskim, oraz w azjatyckiej części Federacji Rosyjskiej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różne formy przystosowania się imigrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym [separacja, adaptacja, integracja, asymilacja]; ▪ charakteryzuje wybrane modele polityki narodowościowej; ▪ charakteryzuje wpływ polityki państwa na proces akulturacji i asymilacji grup mniejszościowych; ▪ charakteryzuje przyczyny i skutki problemów z przystosowaniem się imigrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym; ▪ porównuje wybrane rdzenne grupy autochtoniczne żyjące na kontynencie amerykańskim, w Związku Australijskim, oraz w azjatyckiej części Federacji Rosyjskiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje wybrane modele polityki narodowościowej współczesnych państw; ▪ dokonuje krytycznej analizy polityki wybranych państw wobec rdzennych grup autochtonicznych w kontekście historycznym i współczesnym. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podejmuje działania służące propagowaniu wiedzy na temat sytuacji wybranej grupy mniejszościowej w okresie historycznym, w którym prowadzone były wobec niej działania zmierzające do przymusowej asymilacji, segregacji lub eksterminacji [np. przygotowuje publikację na stronę internetową szkoły].

– w azjatyckiej części Federacji Rosyjskiej.					
MODUŁ BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE					
<p>WSPÓŁCZESNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE I CYWILIZACYJNE</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie bezpieczeństwo publiczne; • zagrożenia i ich rodzaje • organizacja ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie i prawidłowo stosuje pojęcia: <i>bezpieczeństwo publiczne, zagrożenie, porządek publiczny</i> • wymienia zagrożenia dla grup społecznych • wymienia stany nadzwyczajne i najczęstsze zagrożenia zdrowia i życia • wyjaśnia jak należy się zachować w czasie zagrożenia • wymienia organy ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu i podaje przykłady: <i>„sytuacja kryzysowa”</i> • charakteryzuje najczęstsze sytuacje stanowiące zagrożenie dla jednostki • wymienia powinności obywatelskie w zakresie ochrony bezpieczeństwa publicznego • omawia przyczyny i skutki zagrożeń 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia podstawy prawne działania ochrony ludności i obrony cywilnej w Rzeczypospolitej Polskiej • wymienia zadania organów państwa w zakresie ochrony bezpieczeństwa • omawia zasady zachowania się podczas zagrożeń 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia podstawowe dokumenty regulujące ochronę bezpieczeństwa publicznego • uzasadnia konieczność istnienia zorganizowanej ochrony ludności • podaje nazwę centralnego organu państwa odpowiedzialnego za bezpieczeństwo, • wymienia instytucje zajmujące się zarządzaniem kryzysowym • potrafi dokonać analizy lokalnych zagrożeń • kompletuje sprzęt i wyposażenie przydatne podczas ewakuacji i uzasadnia swój wybór 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrafi przedstawić funkcjonowanie instytucji stojących na straży bezpieczeństwa publicznego w poszczególnych państwach • potrafi wymienić struktury centralne i lokalne zarządzania kryzysowego • potrafi przygotować wywiad z przedstawicielami policji o zagrożeniach wypadkami i katastrofami komunikacyjnymi w najbliższej okolicy i działań zapobiegawczych
<p>PODSTAWY PSYCHOLOGII I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ</p> <ul style="list-style-type: none"> • komunikacja werbalna i niewerbalna • elementy psychologii tłumy • psychologiczne skutki sytuacji kryzysowych i sposoby radzenia sobie z nimi • sposoby radzenia sobie ze stresem • negocjacje – podstawowe elementy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>„komunikacja społeczna”, „komunikacja interpersonalna”, „komunikacja werbalna”, „komunikacja niewerbalna”</i> • rozpoznaje podstawowe rodzaje zachowań, podaje przyczyny i konsekwencje poszczególnych rodzajów zachowań • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>„konflikt”, „negocjacje”, „mediacje”, „arbitraż”</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest komunikowanie się, i omawia przebieg tego procesu, charakteryzując poszczególne jego elementy • wyjaśnia znaczenie komunikacji niewerbalnej w życiu codziennym • omawia poszczególne rodzaje zachowań • wymienia i charakteryzuje wybrane metody rozwiązywania konfliktów • wymienia zalety mediacji i arbitrażu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje wybrane elementy mowy ciała • wyjaśnia, czym są bariery komunikacyjne, i podaje ich przykłady • wskazuje różnice między poszczególnymi rodzajami negocjacji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje elementy skutecznej komunikacji • definiuje pojęcie „empatia” • stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska • rozróżnia i charakteryzuje rodzaje konfliktów ze względu na podmiot i przedmiot konfliktu • identyfikuje i analizuje konflikty w zespole i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia i rozróżnia poziomy komunikowania • podaje różnicę między technikami manipulacyjnymi a technikami negocjacyjnymi • podaje przykłady technik manipulacyjnych stosowanych podczas negocjacji • wymienia i omawia zasady prowadzenia skutecznych negocjacji

	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy i umiejętności przydatne w czasie negocjacji 			proponuje metody ich rozwiązania, szczególnie w drodze negocjacji	
<p>WYBRANE INSTYTUCJE STOJĄCE NA STRAŻY BEZPIECZEŃSTWA I PORZĄDKU PUBLICZNEGO</p> <ul style="list-style-type: none"> Policja: historia, struktura, zadania i uprawnienia; Straż Miejska Miasta Krakowa: historia, organizacja, zadania i uprawnienia Państwowa Straż Pożarna: historia, organizacja, zadania PSP; Służba Więzienna: Struktura, zadania, uprawnienia Stopnie mundurowe i zasady noszenia umundurowania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia instytucje strzegące bezpieczeństwa w Polsce wymienia zadania funkcjonariuszy służb mundurowych wymienia środki przymusu bezpośredniego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia prawa i obowiązki funkcjonariuszy służb mundurowych wymienia podstawowe wyposażenie techniczne służb mundurowych wymienia zasady i sposoby legitymowania osób wymienić nazwy organizacji policyjnych działających na ziemiach polskich na przestrzeni wieków przedstawić pojęcie policyjnej służby dla społeczeństwa, rozdzieli umundurowanie funkcjonariuszy służb mundurowych wymienia stopnie policji i straży gminnej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje strukturę i organizację służb mundurowych charakteryzuje zadania służb państwowych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne: Policja, Straż Miejska, Państwowa Straż Pożarna, Straż Graniczna. przedstawia historię powstania poszczególnych służb mundurowych charakteryzuje umundurowanie służb mundurowych rozdzieli stopnie funkcjonariuszy policji i innych służb mundurowych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia procedury czynności służbowych i stosowania środków przymusu bezpośredniego omawia zasady funkcjonowania oraz zadania służb mundurowych na podstawie przepisów prawnych RP 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> poszukuje i analizuje informacje w różnych źródłach na temat historii służb mundurowych oraz ich roli w dziejach państwa
<p>UMIĘJĘTNOŚCI PRAKTYCZNE</p>	<ul style="list-style-type: none"> zna i wymienia rodzaje źródeł czyta źródła i wyciąga z nich proste informacje przy pomocy nauczyciela przy pomocy nauczyciela szuka źródeł informacji na temat zjawisk społecznych, politycznych, gospodarczych 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje cechy charakterystyczne źródeł analizuje źródła i wyciąga z nich informacje samodzielnie szuka różnych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje różnorodne źródła klasyfikuje źródła korzysta samodzielnie z różnorodnych źródeł rozwiązuje zadania typowe 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia wiarygodność źródeł formułuje wnioski z różnorodnych źródeł korzysta z publikacji naukowych swobodnie rozwiązuje zadania problemowe 	<ul style="list-style-type: none"> zajmuje samodzielne stanowisko po przeanalizowaniu źródeł łączy wiedzę z różnych dziedzin swobodnie korzysta z publikacji naukowych podejmuje się wykonywania zadań dodatkowych w sposób twórczy rozwiązuje zadania

SPOSOBY SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE zakres rozszerzony – klasa pierwsza

Metody dydaktyczne: Zgodnie z podstawą programową zajęcia mają na celu zapoznanie uczniów z zjawiskami życia publicznego oraz wyrobienie u nich umiejętności obywatelskich. Służy temu nie tylko program, ale przede wszystkim forma prowadzenia zajęć. Oprócz tradycyjnej rozmowy nauczającej prowadzonej przy zastosowaniu materiałów multimedialnych, przewiduje się samodzielną pracę uczniów nad tekstami źródłowymi, pracę uczniów w grupach a także zajęcia w pracowni komputerowej. 10% treści nauczania w klasach realizujących poziom podstawowy jest realizowane w formie projektu edukacyjnego.

Postępy uczniów w nauce są sprawdzane poprzez oceny bieżące:

obligatoryjnie:

- pisemna odpowiedź testowa z danego działu (UWAGA: Sprawdziany pisane niesamodzielnie będą oceniane na ocenę niedostateczny – uczeń ma prawo do ponownego zaliczenia sprawdzianu w terminie ustalonym przez nauczyciela; W razie nieobecności na sprawdzianie, uczeń pisze zaległą pracę na najbliższej lekcji; Uczeń ma prawo do poprawy uzyskanej oceny w ciągu 2 tygodni od otrzymania o niej informacji)
- obowiązkowy projekt / zadanie - uczeń, który nie oddał projektu/zadania w ustalonym przez nauczyciela terminie otrzyma ocenę: niedostateczny
- odpowiedź ustna – z trzech ostatnich tematów lekcyjnych

fakultatywnie:

- niezapowiedziana lub zapowiedziana kartkówka z trzech ostatnich tematów lekcyjnych
- udział w lekcji, odpowiedzi na nowe pytania – aktywność oceniana raz w semestrze
- referat
- udział w dyskusjach i debatach
- praca z materiałem źródłowym

Przy ustalaniu oceny z pisemnej odpowiedzi testowej bierze się pod uwagę następujące kryteria:

- 1) **zaliczenie wszystkich zadań na danym poziomie (75% poprawnych odpowiedzi z zadania lub min. 80% punktów uzyskanych na danym poziomie) **lub****
- 2) **wykazanie się umiejętnościami na wyższych poziomach i uzyskanie minimalnej wymaganej liczby punktów według następującej punktacji:**

poziom procentowy	ocena
0 – 39 %	niedostateczny
40 – 50 %	dopuszczający
51 – 70 %	dostateczny
71 – 89 %	dobry
90 – 98 %	bardzo dobry
99-100 %	celujący

W każdym okresie uczeń musi otrzymać minimum 3 oceny według następującej skali:

- 1 – niedostateczny
- 2 – dopuszczający
- 3 – dostateczny
- 4 – dobry
- 5 – bardzo dobry
- 6 – celujący

Przewiduje się również wpis „0”, który informuje ucznia i opiekuna prawnego o braku wykonania konkretnego zadania. Wszystkie oceny są opisane w dzienniku elektronicznym.

Uczeń może być nieklasyfikowany w przypadku, gdy jego frekwencja na lekcjach wyniosła poniżej 51 % i nie ma podstaw do wystawienia oceny zgodnie z procedurami WSO.

Procedury uzyskania ocen okresowych i oceny końcoworocznej oraz sposób odwołania od tych ocen reguluje Statut szkoły.

UWAGA! Szczegółowe wymagania na poszczególne oceny z każdego tematu są dostępne na stronie szkoły, u nauczyciel prowadzącego oraz w bibliotece.

DOSTOSOWANIE WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH

1. Praca z uczniem zdolnym:

Indywidualizacja pracy poprzez:

- ❖ przydzielanie uczniom zdolnym trudniejszych zadań podczas pracy grupowej lub indywidualnej
- ❖ stwarzanie uczniom zdolnym sytuacji wyboru zadań, ćwiczeń o większej skali trudności lub prac dodatkowych
- ❖ różnicowanie stopnia trudności prac domowych
- ❖ stopniowe zwiększanie wymagań, także wykraczających poza podstawę programową
- ❖ przydzielanie uczniom zdolnym specjalnych ról: asystenta, lidera itd.
- ❖ wsparcie w przygotowaniach do konkursów, olimpiad i matury

2. Dostosowania wymagań edukacyjnych dla ucznia o inteligencji niższej niż przeciętna:

- ❖ omawianie niewielkich partii materiału i o mniejszym stopniu trudności,
- ❖ pozostawiania więcej czasu na jego utrwalenie,
- ❖ podawanie poleceń w prostszej formie,
- ❖ unikanie trudnych, czy bardzo abstrakcyjnych pojęć,
- ❖ częste odwoływanie się do konkretnego, przykładu,
- ❖ unikanie pytań problemowych, przekrojowych,
- ❖ wolniejsze tempo pracy,
- ❖ prowadzenie raz w tygodniu zajęć dodatkowych.

3. Dostosowania wymagań edukacyjnych dla ucznia z specyficznymi trudnościami w uczeniu się: dysortografia, dysleksja, dysgrafia:

- ❖ uwzględnienie trudności z zapamiętywaniem pojęć,
- ❖ w czasie odpowiedzi ustnych uczeń wspomagany jest poprzez otrzymanie pytań naprowadzających,
- ❖ więcej czasu na przypomnienie, wydobywanie z pamięci nazw, terminów,
- ❖ częstsze powtarzanie i utrwalanie materiału,
- ❖ przy ocenie prac pisemnych nie uwzględnia się poprawności ortograficznej ,
- ❖ sprawdzeniu podlega wiedza merytoryczna a nie treść,
- ❖ akceptowanie pisma drukowanego na kartkówkach i sprawdzianach,
- ❖ akceptowanie pisma drukowanego przy zadaniu domowego lub napisanego na komputerze,
- ❖ możliwość zamiany pracy pisemnej na ustną lub uzupełnienia odpowiedzi pisemnej wypowiedzią ustną,
- ❖ prowadzenie raz w tygodniu zajęć dodatkowych.

PRAWA, PRZYWILEJE i OBOWIĄZKI UCZNIĄ:

Uczeń ma prawo:

- ❖ do nauki
- ❖ wolności przekonań i religii
- ❖ wolności wypowiedzi i wyrażania opinii
- ❖ wolności od przemocy fizycznej i psychicznej
- ❖ ochrony prywatności
- ❖ ochrony zdrowia
- ❖ proceduralne (dochodzenie swoich praw w odpowiednich instytucjach)

Przywileje ucznia:

W związku z realizacją rozległej podstawy programowej na jednej godzinie lekcyjnej w tygodniu przewiduje się tylko **jedno** zgłaszanie nieprzygotowania do lekcji w ciągu **całego roku szkolnego**. Nauczyciel ma prawo nie przyjąć zgłoszenia w przypadku, gdy uczeń nie posiada ocen niezbędnych do uzyskania oceny semestralnej lub końcoworocznej.

Uczeń ma obowiązek:

- ❖ zachowywać się podczas zajęć w sposób odpowiedzialny,
- ❖ rzetelnie poszerzać wiedzę i umiejętności,
- ❖ postępować w sposób uczciwy i prawy
- ❖ przestrzegać zasad kultury i współżycia społecznego poprzez szanowanie drugiego człowieka.
- ❖ wyłączyć i schować urządzenia elektroniczne rejestrujące i odtwarzające obraz lub dźwięk przed wejściem do sali na zajęcia lekcyjne. (**UWAGA:** na lekcjach obowiązuje zakaz używania przez uczniów telefonów komórkowych, tabletów, dyktafonów, itp., o ile nauczyciel wyraźnie nie poleci posługiwania się ww. urządzeniami).